

DEPREM NEDENİYLE ÜLKE İÇİNDE YERİNDEN EDİLME VE SOSYAL HİZMET MÜDEHALELERİ

Aybüke YILMAZ*
Filiz YILDIRIM**

ÖZ

Depremler yüksek düzeyde can kayıplarına, biyopsikososyal ve çevresel sorunlara neden olmanın yanı sıra ülke içinde yerinden edilmeyi artırmakta ve toplumsal yaşamı dönüştürmektedir. Depreme maruz kalarak ülke içinde yerinden edilen bireyler çeşitli dezavantajların kesişiminde zorlayıcı deneyimler yaşamaktadırlar. Bu derleme makale, depremler nedeniyle ülke içinde yerinden edilmeyi sosyal hizmet perspektifinden değerlendirmektedir. Böylece bu bireylerin yaşadıkları dezavantajlar, afet yönetiminin aşamaları odağında sosyal hizmet perspektifinden tartışılmaktadır. Bu çalışma, afet yönetimi aşamalarındaki sosyal hizmet müdahalelerinin deprem nedeniyle ülke içinde yerinden edilmeye duyarlı hale gelmesi için öneriler geliştiren ilk bilimsel girişimdir. Böyle bir girişim, afet yönetimi aşamalarında etkili müdahalelerin geliştirilmesi için sosyal hizmet uzmanları başta olmak üzere afet yönetimi çalışanlarına ve politika yapıcılara rehberlik edebilir.

* Öğr. Gör., Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü; Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı.

(aybkyilmaz@ankara.edu.tr) <https://orcid.org/0000-0002-1040-2981>

**Prof. Dr. Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü.

(fyildirim@ankara.edu.tr) <https://orcid.org/0000-0002-6987-9485>

Bu çalışma, ikinci yazarın danışmanlığında Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı'nda yürütülen birinci yazarın doktora tez çalışmasının bir bölümünden derlenmiştir.

YDÜ Sosyal Bilimler Dergisi, C. XIX, No. 1, (Nisan 2026)

Geliş Tarihi: 18 Mart 2026

Kabul Tarihi: 30 Nisan 2026

Bu makaleden alıntı yapmak için: Yılmaz, A. & Yıldırm, F. (2026, Nisan). Deprem nedeniyle ülke içinde yerinden edilme ve sosyal hizmet müdahaleleri, *YDÜ SOSBİLDER*, 19(1), 64-91.

Anahtar Kelimeler: Afetlerde sosyal hizmet, doğal afetler, deprem nedeniyle ülke içinde yerinden edilme

ABSTRACT

EARTHQUAKE-INDUCED INTERNAL DISPLACEMENT AND SOCIAL WORK INTERVENTIONS

Earthquakes not only result in high levels of mortality and generate biopsychosocial and environmental challenges, but also intensify internal displacement and transform societal life. Individuals internally displaced by earthquakes experience challenging circumstances at the intersection of various disadvantages. This review article assesses earthquake-induced internal displacement from a social work perspective. Thus, the disadvantages experienced by individuals internally displaced by earthquakes are discussed from a social work perspective, focusing on the stages of disaster management. This study is the first scientific initiative to develop recommendations for making social work interventions in disaster management phases sensitive to internal earthquake-induced internal displacement. Such an initiative can guide social workers, disaster management practitioners, and policymakers in developing effective interventions in disaster management phases.

Keywords: Social work in disasters, natural disasters, earthquake-induced internal displacement

1. Giriş

Afetler, can kayıplarına neden olmanın yanı sıra ülke içinde yerinden edilmeyi arttırarak toplumsal dokuda önemli dönüşümlere yol açmaktadır. 6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş merkezli olarak meydana gelen depremde 50.000’den fazla can kaybı yaşanmıştır. Ayrıca bu deprem sonrasında 1.116.040 birey ülke içinde yerinden edilmiştir (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2024). Bu nedenle bu deprem, küresel ölçekte yılın en yıkıcı afeti sayılmıştır (Centre for Research on the Epidemiology of Disasters [CRED], 2024).

Deprem gibi afetlere maruz kalmak ve buna bağlı olarak ülke içinde yerinden edilmek çoklu dezavantajların bir arada yaşanmasına neden olan bir deneyimdir. Böyle bir deneyim, öncelikle fiziksel ve ruhsal sağlık sorunlarını beraberinde getirmektedir (Kim vd., 2025). Birlik olma duygusunun zarar görmesine neden olan depremler (Kaniasty, 2019) toplumsal güveni zedelemektedir (Albrecht, 2017). Ayrıca bireylerin doğal çevreleriyle kurdukları ilişkilerin zayıflamasına neden olarak pro-ekolojik tutumları azaltmaktadır (Escolà-Gascón vd., 2023). Böylece depremin beraberinde getirdiği zorluklarla

baş etmek için ihtiyaç duyulan hizmetlere erişim de zorlaşmaktadır (Abdisa & Likal, 2022).

Dolayısıyla depreme maruz kalarak ülke içinde yerinden edilmek, sosyal hizmet perspektifinden bütüncül bir biçimde değerlendirmeyi ve kapsayıcı sosyal hizmet müdahalelerini gerektirir. Nitekim bu müdahalelerin afet yönetiminin hazırlık, müdahale, iyileşme ve zarar azaltma aşamalarında gerçekleştirilmesi birey, aile, grup, topluluk ve toplum refahını artırmak açısından önem arz eder (Hay & Pascoe, 2022; Tuncer vd., 2024). Depremlere maruz kalarak ülke içinde yerinden edilen bireylerin deneyimledikleri çoklu dezavantajlarla mücadelede ve afet yönetimi aşamalarında sosyal hizmet müdahalelerinin önemini açıklamak bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Bu çalışma afet yönetiminin hazırlık, müdahale, iyileşme ve zarar azaltma aşamalarında afet ve acil durum uzmanları ve afet çalışanları başta olmak üzere sosyal politikacılarla sosyal hizmet uzmanlarının neden iş birliği yapması gerektiğine kanıt temeli oluşturabilir.

2. Çalışmanın Amaçları

Bu derleme çalışmanın temel amacı, depremlere maruz kalarak ülke içinde yerinden edilme bağlamındaki sorunları afet yönetimi aşamalarını dikkate alarak açıklamak ve bu sorunlara çözüm üretmede önemli rolü olan sosyal hizmet müdahalelerini eleştirel gözle değerlendirerek önerilerde bulunmaktır (TA). Bu temel amacı gerçekleştirmek için aşağıdaki alt amaçlar belirlenmiştir:

- Depremler nedeniyle ülke içinde yerinden edilme açıklanarak beraberinde getirdiği çoklu sorunları afet yönetiminin hazırlık, müdahale, iyileşme ve zarar azaltma aşamaları odağında değerlendirmek (AA1).
- Bu sorunlara yönelik mevcut sosyal hizmet müdahalelerini eleştirel bir gözle değerlendirerek önerilerde bulunmak (AA2).

3. Yöntem

Literatür taraması, bir araştırma faaliyeti olup belirli bir konuya ilişkin kapsamlı bilgi sunar. Bu bilgi, mevcut çalışmaların özgün bir sentezini sağlarken ilgili konuya yeni bakış açıları kazandırabilir. Bu doğrultuda literatür taraması, ilgili konuya ilişkin literatürdeki boşluğu doldurmaya da katkı sağlayabilir (Hart, 1998).

Özellikle ulusal göç ve afet literatüründe (bkz. Depremler Nedeniyle Ülke İçinde Yerinden Edilme) mevcut çalışmanın konusunu oluşturan deprem gibi

doğal afetlere bağlı yerinden edilme ve beraberindeki sorunlar, ‘ülke içinde yerinde edilme’ odağında yeterli ilgiyi görmemiştir. Oysa deprem gibi doğal afetlere bağlı olarak ülke içinde yerinden edilmiş kişiler, yaşadıkları bu doğal afetin kendilerine, ailelerine ve üyesi oldukları topluma yansıyan etkilerinden kaçma sürecinde ya da sonrasında, insan hakları ihlalleri başta olmak üzere, kendi başlarına aşamayacakları pek çok sorunu yaşarlar.

Dolayısıyla bir devlet sınırını geçmedikleri için uluslararası korumadan (Yücel, 2020) da yararlanamayan bu bireylerin sorunlarının ya da gereksinimlerinin afet yönetiminin tüm aşamalarında gözetilmesi gerekir. Sosyal hizmet uzmanlarının bu sorunlara çözüm üretmeleri için bu bağlamdaki sosyal hizmet müdahalelerinin eleştirel bir okumasının yapılması önemlidir. Bu sebeple afet yönetimi aşamaları bağlamında sosyal hizmet müdahalelerinin geliştirilmesine katkıda bulunan önerileri sentezlemek için literatür taraması yapılarak bu çalışma derleme olarak tasarlanmıştır. Bu süreçte Templier ve Paré’in (2015) literatür taraması için önerdiği aşamalar izlenmiştir. Öncelikle çalışmanın temel amacı (bkz. TA) ve alt amaçları (bkz. AA1 & AA2) belirlenerek mevcut literatür taranmıştır. ‘Ülke içinde yerinden edilme’, ‘sosyal hizmet’, ‘afet yönetimi’, ‘doğal afetler’ ve ‘deprem’ anahtar kelimeleri ile bunların İngilizce karşılıkları (‘internal displacement’, ‘social work’, ‘disaster management’, ‘natural disasters’, & ‘earthquake’) kullanılarak tarama yapılmıştır.

Konuya ilişkin ulusal ve uluslararası yayınlar özellikle Web of Science, Scopus ve Google Scholar gibi veri tabanlarında erişilebilir olduğu için bu platformlarda son 20 yıl içinde yayımlanmış Türkçe ve İngilizce çalışmalar tarama sürecine dahil edilmiştir. Bu sayede hem deprem nedeniyle yerinden edilmenin geçmişten günümüze öne çıkardığı sorunlar derlenirken hem de ilgili sosyal hizmet müdahaleleri güncel çalışmalar üzerinden incelenerek konu kapsamlı ve eleştirel bir gözle sentezlenmeye çalışılmıştır.

Yapılan çalışmalar incelendiğinde deprem ve afet yönetimi gibi konular özellikle ülke içinde yerinden edilme bağlamında değerlendirilmediği için daha önce belirtilen anahtar kelimeleri içeren başlıktaki çalışmalar birincil çalışmalar olarak kabul edilmiştir. Her bir birincil çalışmadan ilgili bilgilerin toplanması veya çıkarılması sürecinde ise araştırmanın temel amacı ve alt amaçları (bkz. TA, AA1 & AA2) dikkate alınmıştır. Dahil edilen bu çalışmalardan elde edilen bilgiler eleştirel bir gözle değerlendirilerek sentezlenip bu derleme çalışma raporlandırılmıştır.

4. Depremler Nedeniyle Ülke İçinde Yerinden Edilme

Afetler doğal, insan eliyle veya her iki yolla gerçekleşerek (Shaluf, 2007), toplulukların veya toplumun beşerî, maddi, ekonomik ve çevresel kayıplar yaşamasına neden olan tehlikeli yaşam olaylarıdır (United Nations Office for Disaster Risk Reduction [UNDRR], 2017).

Günümüzde afet ile göç olguları birbirine bağlı hale gelmiştir. Göç, afetlerin oluşmasına veya hasarın artmasına yol açabildiği gibi, afetlerden etkilenen bölgelerde yaşayan insanların evlerini terk etmek zorunda kaldığı bir süreci de ifade eder (Çavuş & Kaya, 2024).

Dünya çapında her on yılda bir milyonlarca insanın doğal afetler nedeniyle evsiz kaldığı bildirilmektedir (Barton, 2009). Bu bağlamda afetler, dünyanın farklı yerlerinde göç dalgalarını da beraberinde getirmektedir (Chumky vd., 2022).

Afetlerin etkisiyle ülke içinde gerçekleşen göçler, küresel literatürde ‘ülke içinde yerinden edilme’ olarak tanımlanmaktadır. Birleşmiş Milletler İnsani Yardım Koordinasyon Ofisi (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs) (OCHA) tarafından yayımlanan ‘Ülke İçinde Yerinden Edilme Rehber İlkeleri’ne (Guiding Principles on Internal Displacement) göre bu tanım aşağıdaki gibidir (OCHA, 1998, s. 1):

Ülke içinde yerinden edilmiş kişiler, zorla ya da zorunlu kalarak evlerinden veya olağan ikamet yerlerinden kaçmak ya da buraları terk etmek durumunda kalan kişi ya da kişi gruplarıdır. Bu durum özellikle silahlı çatışmaların, yaygın şiddet ortamlarının, insan hakları ihlallerinin ya da doğal veya insan kaynaklı afetlerin etkileri sonucunda ya da bu etkilerden kaçınmak amacıyla gerçekleşir. Bu kişilerin uluslararası olarak tanınan bir devlet sınırını geçmemiş olmaları temel ölçüttür.

Ülke içinde yerinden edilmenin bu tanımı, Uluslararası Göç Örgütü (International Organization for Migration) [IOM] (2017) tarafından da benimsenmektedir. Uluslararası Göç Örgütü (International Organization for Migration) [IOM] (2017), ayrıca, ülke içinde yerinden edilmenin çevresel bozulma, iklim değişikliği ve ani etkili ya da yavaş seyreden afetler nedeniyle giderek artabileceğine dikkat çekmektedir.

Ülke içinde yerinden edilmiş insan sayısı 2018 yılı sonunda 40.6 milyon iken bu sayı 2019 yılı sonunda 49.1 milyona, 2020 sonunda 51.1 milyona, 2021 sonunda 58.1 milyona, 2022 yılı sonunda 69.8 milyona, 2023 yılı sonunda 74.6

milyona, 2024 yılı sonunda ise 83.4 milyona ulaşmıştır. Dolayısıyla ülke içinde yerinden edilmiş insan sayısı 2018'den bu yana iki katına çıkmış ve rekor seviyeye ulaşmıştır (Internal Displacement Monitoring Centre [IDMC], 2025). 2024 yılı sonuna dek ülke içinde yerinden edilmiş 83.4 milyon insanın 73.5 milyonu çatışma ve şiddet nedeniyle bu durumu deneyimlerken; 9.8 milyon insan ise afetler nedeniyle ülke içinde yerinden edilmiştir. Çatışma ve şiddet nedeniyle ülke içinde yerinden edilme oranları 2023 yılına göre %10 artarken, afetler nedeniyle ülke içinde yerinden edilme oranları 2023 yılına göre %29 artmıştır. Avrupa ve Orta Asya'da ülke içinde yerinden edilenlerin en çok olduğu ülkeler 2024 yılı sonu itibarıyla Ukrayna, Azerbaycan ve Türkiye'dir. En çok ülke içinde yerinden edilen insanların olduğu Avrupa ve Orta Asya ülkelerinden biri olan Türkiye'de, Kahramanmaraş merkezli 2023 depremlerinin ardından yaklaşık 538.000 insanın halen ülke içinde yerinden edilmiş durumda olması (IDMC, 2025) önemli bir sonuçtur.

Afetlere bağlı riskler açısından ülkeleri karşılaştırmalı biçimde sıralamayı amaçlayan INFORM Risk Yönetimi Endeksi'ne göre Türkiye, 191 ülke arasında 32'nci sırada yer almıştır. Buna göre 5.5 endeks puanı ile yüksek risk grubunda sınıflandırılan ülkeler arasındadır (European Commission, 2025). Jeolojik, meteorolojik ve topografik özellikleri açısından doğal tehlikelere açık bir konumda yer alan Türkiye, başta depremler olmak üzere heyelan, sel, kaya düşmesi ve çığ gibi doğal afetlerin sıklıkla gerçekleştiği bir afet ülkesidir. Nitekim 1980–2017 yılları arasındaki afet verileri incelendiğinde, Türkiye'de doğal afetler nedeniyle her yıl bir milyon kişi başına ortalama 6-25 arasında can kaybı yaşanmıştır (T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı [AFAD], 2018).

Afet türleri üzerine bir inceleme yapıldığı zaman Türkiye'de en çok hasara neden olan afetlerin depremler olduğu görülmektedir (Ergünay, 2007). Afet Yönetim ve Karar Destek Sistemi (AYDES) verilerine göre 2022 yılında Türkiye'de 21.054 deprem meydana gelmiştir (AFAD, 2023). 2023 yılında ise AYDES, büyüklüğü 4'ün üzerinde olan 830 deprem belgelemiştir (AFAD, 2024). 2023 yılında Türkiye ve Suriye'de meydana gelen deprem, can kaybı oranları ve meydana gelen hasar açısından küresel düzeyde yılın en yıkıcı afeti olarak kayıtlara geçmiştir. Deprem, her iki ülkede yaklaşık 18 milyon kişiyi etkilerken toplam 56.683 can kaybına neden olmuştur (CRED, 2024).

Depremler, yüksek düzeyde can kaybı ve yaralanma riskleri nedeniyle halk sağlığı üzerinde ciddi etkiler yaratan en yıkıcı doğal afetler arasında yer almaktadır. Depremın doğrudan etkileri, güçlü yer sarsıntısı ve eşzamanlı olaylar sonucunda meydana gelen fiziksel travmalarla sınırlı kalmamakta; heyelanlar ve tsunamiler gibi ikincil afetler yoluyla etkisini genişleterek artırmaktadır. Bu ikincil etkiler, afet sonrası yaşam koşullarını ağırlaştırmakta ve sağlık risklerinin derinleşmesine neden olmaktadır. Depremler sonrasında ortaya çıkan çevresel ve toplumsal koşullar, bulaşıcı hastalıkların gelişimi açısından elverişli bir zemin oluşturmaktadır. Altyapının zarar görmesi, temiz suya erişimin kısıtlanması, barınma sorunları ve kalabalık geçici yerleşimler; solunum yolu, sindirim sistemi enfeksiyonları ile vektörler (kene vd.) aracılığıyla bulaşan hastalıkların yanı sıra yara ve cilt enfeksiyonlarının yayılma riskini artırmaktadır. Bu süreçte özellikle çocuklar, yaşlılar, kronik hastalığı olan bireyler ve afetlerden doğrudan etkilenen topluluklar daha yüksek düzeydeki sağlık riskleriyle karşı karşıya kalmaktadırlar (Mavrouli vd., 2023).

6 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen ve beraberinde Türkiye'nin 11 ilini derinden etkileyen Kahramanmaraş merkezli depremler yüksek düzeyde can kaybı, sağlık sorunları, sosyo-ekonomik ve çevresel bozulma yaratmıştır. Sözü edilen depremlerde 50.000'den fazla can kaybı yaşanmış, 100.000'den fazla ise yaralanma meydana gelmiştir (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2024). Depremin ardından Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB), depresyon ve anksiyete düzeyleri yüksek seyretmiştir. Bu negatif etkilerin depremin üzerinden 18 ay geçmesine rağmen görülmeye devam ettikleri belgelenmiştir (Çınaroğlu vd., 2025). Depreme maruz kalanlar, evlerinden veya yaşadığı yerlerden uzak kalmış; sosyal çevrelerinden izole olarak yalnızlaşmıştır (Yanardağ vd., 2025). Deprem sırasında işletmeler, çarşılar ve sanayi bölgeleri de zarar görmüş; nitelikli işgücü eksikliği yaşanmıştır. Çevresel açıdan ise büyük bir alanda enkazın oluşması ve merkezi yönetim düzeyinde kapsamlı bir afet atık yönetimi planının bulunmaması, etkili atık yönetimini zorlaştırmıştır (Dinçer vd., 2024).

Ayrıca T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından yürütülen hasar tespit çalışmaları kapsamında Kahramanmaraş merkezli depremlerden etkilenen 11 ilde (Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Elazığ, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Osmaniye ve Şanlıurfa) ve depremden etkilenen diğer illerde (Kayseri ve Niğde) kapsamlı incelemeler gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmalar sonucunda toplam 236.410 binada yer alan

1.279.576 bağımsız birimde hasar tespiti yapılmıştır. İncelemeler 33.143 binada bulunan 153.506 bağımsız birimin acil yıkılması gereken, ağır hasarlı ya da yıkılmış durumda olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca 6.849 binada yer alan 46.640 bağımsız birimin orta hasarlı; 59.995 binada bulunan 439.647 bağımsız birimin ise az hasarlı olduğunu belirlemiştir (T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2023).

Depremin ardından yaşam alanları tahrip olan 1.116.040 depreme maruz kalan bireyin, ülke içinde yerinden edilerek ülkenin farklı bölgelerinde misafir edildiği bildirilmiştir. Valiliklerden edinilen resmi bilgiler kapsamında depreme maruz kalarak ülke içinde yerinden edilenlerin en çok göç ettiği 5 il sırası ile Ankara, Antalya, Mersin, Kayseri ve Muğla olmuştur (Anadolu Ajansı, 2023).

Depremin yanı sıra ülke içinde yerinden edilme; yaşanan çevrede fiziksel, bilişsel, duyuşsal, sosyal ve tinsel gereksinimleri bütüncül bir biçimde değerlendirmeyi gerektiren önemli bir deneyimdir. Özellikle ülke sınırlarını geçmedikleri ve bu nedenle iklim/çevre mültecisi sayılmadıkları için (Yücel, 2020) uluslararası korumadan yararlanamayan bu bireylerin gereksinimleri bireysel, ailesel, yapısal, çevresel, kurumsal ve toplumsal refah dinamiklerinin kesişimselliğindedir. Dolayısıyla bu çoklu gereksinimlerin sosyal hizmet müdahaleleri açısından değerlendirilmesi büyük önem arz etmektedir.

Ancak uluslararası literatürde (Botzen vd., 2019; Cvetković vd., 2024; Ellos & Bacosa, 2025; Escolà-Gascón vd., 2023; Giorgadze vd., 2011; Kaniasty, 2019; Mamalova, 2023; Pratiti, 2023) deprem ve ülke içinde yerinden edilme genellikle birbirinden bağımsız ve antroposentrik bir bakışla değerlendirilmektedir.

Ulusal sosyal hizmet literatüründe (Cavlak & Özmete, 2025; Con Wright & Özdemir Ocaklı, 2024; Demirbilek & Polat, 2023; Eryalçın, 2025; Özmete vd., 2025; Pak & Özmete, 2025; Soğancı & Duyan, 2025) de göç ve afet konuları ülke içinde yerinden edilme odağında incelenmemiştir. Buradan hareketle mevcut çalışmada deprem nedeniyle ülke içinde yerinden edilmiş bireylerin yaşadıkları sorunlar ve bu sorunlara yönelik sosyal hizmet müdahaleleri afet yönetimi aşamalarına göre eleştirel bir bakış açısıyla incelenmiştir.

5. Afet Yönetimi Aşamalarına Göre Deprem Nedeniyle Ülke İçinde Yerinden Edilmeye Yönelik Sosyal Hizmet Müdahaleleri

Depremler gibi doğal afetler, öngörülemez bir biçimde ortaya çıkarak yaşamı ve hizmetleri kesintiye uğratmakta ve beraberinde çoklu sorunlar meydana

getirebilmektedir. Sosyal hizmet uzmanları afet yönetiminin hazırlık, müdahale, iyileşme ve zarar azaltma aşamalarında ortaya çıkan bu sorunlara ya da karşılanamayan gereksinimlere yönelik farklı roller ve sorumluluklar üstlenmektedir. Dolayısıyla afetlere maruz kalanların ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için psikososyal değerlendirme ve destek sunma, ihtiyaç analizi yaparak kaynakların adil yönlendirilmesini sağlama ve toplulukların iyilik halini koruyarak yeniden inşa etme gibi çeşitli işlevleri gerçekleştirmeye çalışmaktadırlar (Hay & Pascoe, 2022; Tuncer vd., 2024).

Afet yönetimi aşamaları kapsamındaki sosyal hizmet müdahaleleri incelendiğinde, depreme maruz kalarak ülke içinde yerinden edilenlerin karşılaştıkları zorlukları giderme ya da bu bireylerin gereksinimlerini karşılama bağlamında gelişime açık yönler dikkati çekmektedir. Bu yönler, afet yönetiminin aşamaları odağa alınarak eleştirel bir bakış açısıyla aşağıda açıklanmıştır.

5.1. Hazırlık Aşaması

Depremler gibi doğal afetlerin etkileri güvenlik açığıyla diğer çevresel, sosyal, ekonomik ve kurumsal faktörlerle ilişkili olarak ortaya çıkmaktadır. Afete eğilimli yerleşimler, zayıf altyapı, sağlık sistemlerindeki ve sosyal korumadaki sınırlılıklar ile düşük eğitim düzeyleri afetlerin etkilerini derinleştirmektedir (Cvetković vd., 2024; Kim vd., 2025; Shen vd., 2023; Srisantyorini, 2025; Peduzzi, 2019; Pratiti, 2023). Bununla birlikte türü ve meydana geldiği koşullar her ne olursa olsun afetler; sağlık, sosyo-ekonomik ve çevresel açılardan çeşitli zorlukların ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Kim vd., 2025). Bu zorluklardan biri de afetler nedeniyle ülke içinde yerinden edilmedir.

Afetler nedeniyle ülke içinde yerinden edilmiş bireyler sağlık, ekonomik güvence, eğitim ve iyilik hali açısından çoklu zorluklar yaşamaktadırlar. Bununla birlikte ülke içinde yerinden edilme deneyimi hem yerinden edilen bireyleri ve göç edilen yer ile buradaki nüfusu hem de toplumun tüm kesimlerini etkileyen sorunlara neden olabilmektedir (Abdisa & Likal, 2022; Getanda vd., 2015; Ghafoori vd., 2025; Kovess-Masfety & Makhashvili, 2025; Myers vd., 2023; Owoaje vd., 2016; Teves, 2024; Tellez & Balcells, 2024). Bu sorunlar afetlere hazırlığı, afet yönetiminde öncelikli bir aşama olarak gündeme getirmektedir.

Hazırlık, afet yönetimi sürecinin ilk aşamasını oluşturmaktadır. Bu aşama, afetlere karşı toplumsal kapasitenin güçlendirilmesine yönelik planlama ve farkındalık çalışmalarını içermektedir. Bu aşamada sosyal hizmet uzmanları,

afetler ve afet yönetimi konusunda bilinç düzeyini artırmaya yönelik müdahaleleri gerçekleştirmektedirler. Söz konusu müdahaleler birey, grup, aile ve toplum düzeylerini kapsayan çok boyutlu bir yaklaşımla yürütülmeye çalışılmaktadır. Özellikle afetlerden orantısız biçimde etkilenme riski yüksek olan dezavantajlı grupların hazırlık çalışmalarına katılımının desteklenmesi, kapsayıcı bir afet yönetimi anlayışının geliştirilmesi açısından önem taşımaktadır. Bu doğrultuda sosyal hizmet uzmanları, hazırlık aşamasında toplumun farklı kesimlerinin afetlere ilişkin bilgiye erişimini artırmayı teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca bu aşamada sosyal hizmet uzmanları, gönüllüler, meslektaşlar ve acil durumlarda hizmet sunan kurumlarla iş birliği içerisinde örgüt ve topluluk düzeyinde dayanıklılığı artırmaya yönelik koordinasyon faaliyetlerinde bulunmaktadır. Bunun yanı sıra kurumların afet hazırlığına ilişkin politika ve prosedürler geliştirmesine katkıda bulunan sosyal hizmet uzmanlarından farklı sektörler ile yönetim düzeyleri arasında bağlantıları güçlendiren girişimlerde rol almaları da beklenebilmektedir (Boetto & Harms, 2025).

Diğer yandan afetlerin etkilerinin güvenlik açığı ile diğer çevresel, sosyal, ekonomik ve kurumsal faktörlerle ilişkili olarak ortaya çıktığı bilinmektedir (Cvetković vd., 2024; Kim vd., 2025; Shen vd., 2023; Srisantyorini, 2025; Peduzzi, 2019; Pratiti, 2023). Bu bağlamda göç, afetlerin önemli bir sonucudur (Chumky vd., 2022). Ancak toplumda afet farkındalığını artıran müdahaleler gerçekleştirilirken afetler ile göç arasındaki bağlantılara yeterince dikkat çekilmediği için topluluk düzeyinde dayanıklılığı artırabilecek koordinasyon çalışmaları da yetersiz kalmaktadır. Daha da önemlisi, deprem nedeniyle ülke içinde yerinden edilen bireyler ve bu bireylerin çeşitliliği bu çalışmaların odağına alınmamaktadır. Bu durum ise afetlere hazırlık aşamasında göç ve afet kesişimselliğinin odağındaki sorunların da çeşitliliğini göz ardı etme bağlamında gelişime açık bir yönü ortaya çıkarmaktadır.

5.2. Müdahale Aşaması

Deprem gibi afetler her yıl dünya genelinde milyonlarca insanı etkilemekte ve yüksek düzeyde can kayıplarına neden olmaktadır. Tarih boyunca meydana gelen afetlerin fiziksel sağlık üzerindeki etkileri arasında yoğun tedavi gerektiren ağır yaralanmalar bulunmaktadır. Bununla birlikte afetlerde sağlık tesisleri zarar görmekte, su sistemleri hasar almakta ve gıda güvencesizliği gibi insan sağlığını olumsuz etkileyen sonuçlar da diğer fiziksel sağlık sorunlarını beraberinde

getirmektedir. Sağlık, su ve gıda sistemleri üzerindeki yıkıcı etkilerle birlikte afetlerde ortaya çıkan kronik ve bulaşıcı hastalıklar morbidite ve mortalite oranlarının artmasına neden olmaktadır (Giorgadze vd., 2011).

Afetler, olumsuz fiziksel sağlık sonuçlarının yanı sıra ruhsal sağlık sorunlarını da beraberinde getirmektedir. Yaşlılar, kadınlar, yalnız yaşayan bireyler ve daha düşük sosyoekonomik statüye sahip olan bireyler, fiziksel ve ruhsal sağlık açısından orantısız risklerle karşı karşıya olabilirler. Ekonomik açıdan dezavantajlı ve afete eğilimli topluluklar ise sağlık ve destek hizmetlerine sınırlı eriştikleri için psikolojik dayanıklılıkları düşebilmektedir (Kim vd., 2025).

Ayrıca depremin meydana geldiği fiziksel çevredeki kayıplar ise insanların eko-anksiyete ve eko-keder gibi psikolojik ve ruh sağlığını etkileyen sorunlar yaşamalarına neden olmaktadır. Eko-anksiyetenin beraberinde getirdiği ekolojik keder, ekolojik bozulmalara neden olan depremlerin fiziki çevredeki bu kayıplara insanların gösterdiği bir yas tepkisidir. Dolayısıyla böyle bir keder; fiziksel, bilişsel, sosyal, duygusal ve tinsel boyutları açısından insan yaşamında derin izler bırakabilir. Ancak ekolojik keder sadece bireysel veya kişisel bir sorun olarak değerlendirilmemelidir. Çünkü grup, topluluk aidiyeti ve yapısal bağlamı da ilgilendiren önemli bir sorun olabilir (Aslan & Kara, 2023; Ranjan, 2024). Afetlere maruz kalma deneyimi ülke içinde yerinden edilmeye birleştiğinde ise bireylerin fiziksel ve ruhsal sağlıkları bu deneyimden önemli ölçüde olumsuz etkilenebilir. Özellikle ülke içinde yerinden edilmiş bireylerde TSSB, depresyon ve anksiyete gibi ruh sağlığı sorunları da yaygın olarak görülebilir. Bu bireylerde ateş/sıtma, yetersiz beslenme, ishal ve akut solunum yolu enfeksiyonları da yaygın olabilir (Kovess-Masfety & Makhashvili, 2025; Owoaje vd., 2016). Dolayısıyla afet yönetiminin müdahale aşaması, bu sorunlara çözüm üreten, afetin tanımlayıcı özellikleri ve ölçeği gibi nitelikler bağlamında organize edilmiş acil durum yönetim planlarını ve müdahalelerini gerektirmektedir.

Sosyal hizmet uzmanlarının afet yönetiminin müdahale aşamasındaki sorumluluğu, acil durum yönetim planlarına ve müdahalelerine koordineli bir biçimde uyum sağlamaktır. Bu müdahaleler, afetin özelliklerine ve ölçeğine bağlı olarak yapılandırılıyor olsa da sosyal hizmet uzmanlarının uyumunu gerektiren temel acil durum müdahaleleri şu şekilde sıralanmaktadır: (1) Tehlikede olanların kurtarılması, tahliye edilmesi ve sağlık hizmetlerinin sağlanması; (2) Barınma, yiyecek, su ve ısınma gibi acil fiziksel ihtiyaçların karşılanması; (3) Panikğin önlenmesi için kamu düzeninin sürdürülmesi (Sheafor & Horejsi, 2016).

Sosyal hizmet uzmanları, acil durum yönetim planları ve müdahaleleri boyunca diğer meslek elemanları ile iş birliğinde çalışarak müdahalelerin farklı kültürlerle duyarlı bir biçimde uygulanmasına yardımcı olmaya çalışmakla yükümlüdürler. Bunlara ek olarak acil durum psikososyal destek hizmetlerinin sağlanmasında önemli rolleri üstlenmekten de sorumludurlar (Boetto & Harms, 2025).

Öte yandan müdahale aşamasında yaşlılar, kadınlar, yalnız yaşayan bireyler ve daha düşük sosyoekonomik statüye sahip olanlarla birlikte depremler nedeniyle ülke içinde yerinden edilenlerin de fiziksel ve ruhsal sağlık açısından orantısız risklerle karşı karşıya kaldıkları yeterince bilinmemektedir. Ayrıca ekonomik açıdan dezavantajlı ve afete eğilimli bölgelerde yaşayan ve bu nedenle destek hizmetlerine sınırlı erişerek psikolojik dayanıklılıkları düşen topluluklar arasında ülke içinde yerinden edilenler (Getanda vd., 2015; Kim vd., 2025) yeterince gözetilmemektedir. Bu sebeple bu toplulukların acil ihtiyaçlarının karşılanmasına ve psikososyal destek hizmetlerinden faydalanmalarına yönelik hizmetlerin ülke içinde yerinden edilme bağlamındaki etkililiği de değerlendirilememektedir.

5.3. İyileşme Aşaması

Afet sonrası iyileşme aşamasında karşılaşılan zorluklar; kişilerarası ilişkiler, sosyal uyum, toplumsal güven duygusunun zedelenmesi ve sosyal adaletsizlikler ile ilişkilidir.

Kişilerarası ilişkilere dair zorluklar, depremin beraberinde getirdiği sorunlarla başa çıkabilmeyi, bir sosyal gruba ve topluluğa ait hissetmeyi engellemektedir (Kaniasty, 2019). Afetler nedeniyle ülke içinde yerinden edilen bireylerin zorunlu olarak göç ettikleri yerlerde ayrımcılığa maruz kalmaları (Abdisa & Likal, 2022) ve baskın grubun göçmen karşıtı söylemleri bu bireyler ile ev sahibi toplulukların sosyal uyumunu zorlaştırabilmektedir (Myers vd., 2023).

Afet sonrası toplumsal güven düzeyindeki azalma ise özellikle belirli bir şiddet eşiğini aşan olaylarla ilişkilidir. En az dokuz can kaybının yaşandığı afetlerin ardından toplumsal güvenin azalma eğilimi göstermesi, afetin yıkıcılığı arttıkça iyileşme aşamasındaki olumsuz toplumsal etkilerin daha olası hale geldiğine işaret etmektedir. Ayrıca afetin mekânsal bağlamının da bu etkileri artırdığı görülmektedir. Bu bağlamda ulusal düzeyde yaşanan afetlerin, bölgesel afetlere kıyasla, toplumsal güven üzerinde belirgin değişimlere yol açtığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte farklı vaka örnekleri arasında ortak ve

genellenebilir bir örüntünün tespit edilememesi, afetlerin toplumsal etkilerinin büyük ölçüde bağlama özgü olduğunu ve toplumsal yapı, kurumsal kapasite ve afet yönetimi süreçleri gibi faktörlerden etkilendiğini göstermektedir. Dolayısıyla afetlerin toplumsal etkilerinin değerlendirilmesinde tek tip yaklaşımların yetersiz kaldığı ve bağlamsal farklılıkları dikkate alan bütüncül yaklaşımlara ihtiyaç olduğu söylenebilir (Albrecht, 2017).

Sosyal adaletsizliklere ilişkin zorluklar, finansal zorluklar ile ülke içinde yerinden edilme deneyimine bağlı olarak ortaya çıkan refah sorunlarını kapsamaktadır. Finansal krizleri ve savaşları aşarak refah şoklarına neden olan afetler (Sawada vd., 2011) geçim kaynaklarının kaybına neden olarak refah düzeyini düşürebilmektedir (Pratiti, 2023).

Son yıllarda afetlerin sıklığı ve şiddeti artmış; bu durum özellikle gelişmekte olan ülkelerde ve dezavantajlı topluluklarda ekonomik kayıpların artmasına da neden olmuştur (Botzen vd., 2019). Özellikle ülke içinde yerinden edilme bağlamında değerlendirildiğinde artan güvenlik, barınma, sağlık ve eğitim ihtiyaçları ekonomik zorlukları da beraberinde getirmiştir (Cazabat & Yasukawa, 2021).

Nitekim, ülke içinde yerinden edilme; ev kirası fiyatının belirlenmesinden sağlık hizmetlerinin maliyetine ve eğitim ücretlerine kadar birçok unsuru etkilemektedir. Ülke içinde yerinden edilen bireyler, çalışma hayatlarını sonlandırmak veya farklı koşullarda devam ettirmek zorunda kalabilmektedirler. Hatta, zaman zaman, zorlu koşullar nedeniyle eğitimlerini yarıda bırakabilmektedirler. Böylece sağlık, eğitim ve içme suyu gibi yaşamın sürdürülebilirliği için temel olan hizmetlere erişimleri de güçleşebilmektedir. Özellikle aşırı kalabalık ortamlarda yaşamak zorunda kalan ülke içinde yerinden edilmiş bireyler için sosyal dokunun farklılaşması da söz konusu olduğunda yaşamın yeniden inşası zorlu hale gelmektedir (Abdisa & Likal, 2022). Ülke içinde yerinden edilenler, bu bağlamda, dünyadaki dezavantajlı gruplar arasında sayılmaktadırlar. Öyle ki bu bireylerin yaşam kalitesi ve yaşam doyumları da diğerlerine kıyasla düşük olabilir. Özellikle yaşlı, boşanmış, yakın çevresinden ve resmi kurumlardan yeterince destek alamadığını düşünen ülke içinde yerinden edilmiş bireyler, sağlık ve refah açısından önemli ölçüde risk altında olabilirler (Getanda vd., 2015). Dolayısıyla afet yönetiminin iyileşme aşamasında özellikle afet nedeniyle yerinden edilen bu bireylerin yeni yaşamlarına uyum sağlamaları için sosyal hizmet müdahaleleri önemlidir.

Sosyal hizmet uzmanları, afet yönetiminin iyileşme aşamasında öncelikle ortaya çıkan güvenlik gereksinimlerinin karşılanmasına odaklanmaktadır. Bu süreçte afetlerden etkilenen bireylerin güvenli ortamlara erişimlerini sağlarken, aynı zamanda, barınma, gıda, sağlık ve diğer temel ihtiyaçların karşılanmasına yönelik müdahaleleri de yürütmektedirler. Bununla birlikte afetlerin yarattığı psikososyal etkilerin azaltılması amacıyla müracaatçıların duygusal olarak desteklenmesi de iyileşme sürecinin önemli bir bileşenini oluşturmaktadır. Sosyal hizmet uzmanları bu aşamada birey, grup, aile ve topluluk düzeylerinde destekleyici müdahaleler gerçekleştirerek afetlerden etkilenen bireylerin güçlenmelerine katkı sunmaktadır. Bu süreçte sosyal hizmet uzmanları, aracılık ve arabuluculuk rollerini etkili biçimde kullanarak bu bireylerin, grupların ve toplulukların ilişkilerinin yeniden düzenlenmesine ve ihtiyaç duydukları kaynaklara erişebilmelerine yardımcı olmaktadır. Aynı zamanda mevcut güçlü yönlerin belirlenmesi, bireylerde ve topluluklarda farkındalık ile aidiyet duygusunun güçlenmesi ve toplumsal dayanışmanın desteklenmesi yönünde çalışmaları da yürütmekten sorumludurlar. Bu müdahaleler, yerel toplulukların ve toplumun afet öncesi yaşam düzenine yeniden uyum sağlamasına katkı sunarak iyileşme sürecinde önemli bir destek mekanizması oluşturabilir (Tuncay & Tekin, 2022).

Diğer yandan depremlerin bir sonucu olarak ülke içinde yerinden edilme, göç edenlerle birlikte göç edilen yerdeki toplulukları da etkilemektedir (Abdisa & Likal, 2022; Getanda vd., 2015; Ghafoori vd., 2025; Kovess-Masfety & Makhashvili, 2025; Myers vd., 2023; Owoaje vd., 2016; Teves, 2024; Tellez & Balcells, 2024). Bu bağlamda afetlerden etkilenen bireylerin ve ailelerinin ilişkilerini yeniden düzenlemelerine sosyal hizmet uzmanları arabulucu ya da aracı olsalar (Tuncay ve Tekin, 2022) da bu rollerin gerçekleştirilmesi, ülke içinde yerinden edilme bağlamına özgü de değerlendirilmelidir. Örneğin deprem nedeniyle evi yıkılan ve böylece evinden ve yaşadığı şehirden ayrılan bu bireylerin yeni yaşam alanlarına alışmaları terketmek durumunda kaldıkları fiziksel ve sosyal çevreleri nedeniyle zaman alabilir. Dolayısıyla yeni yaşam yerlerindeki insanlarla uyumlu ilişkiler geliştirmeleri zor olabilir. Bu nedenle afet yönetiminin iyileşme aşamasındaki müdahalelerin yeni yaşam yerlerindeki uyumu, değerlendirmeye duyarlı hale gelmesi gerekmektedir.

5.4. Zarar Azaltma Aşaması

Afet sonrası zarar azaltma aşamasında, uzun vadeli bir çabayı gerektiren zorlayıcı dönüşümler söz konusu olabilir. Bunlardan ilki, çevresel bozulmadır. Bu doğrultuda afetler; toz, gaz, petrol türevleri, endüstriyel kimyasallar ve kanalizasyon atıklarının açığa çıkması yoluyla hava kalitesinin bozulmasına ve içme suyu kaynaklarının ve toprağın kirlenmesine neden olabilir. Bu süreçler ise yalnızca kısa vadeli çevresel bozulmayla sınırlı kalmamakta; iklim ve sıcaklık rejimlerini kademeli ve geri döndürülemez biçimde dönüştürerek ekosistemler üzerinde kalıcı etkiler bırakabilir. Afet sonucunda birçok canlı türünün yok olduğu ya da yaşam alanlarını terk etmek zorunda kaldığı; biyosferin belirli bölgelerinde ya da tamamında ciddi yıkımların meydana geldiği görülmektedir. Afetlerin çevresel bir felaket niteliği kazanmasını diğer afet türlerinden ayıran temel özellik; ortaya çıkan sonuçların, çoğu durumda, geri döndürülemez olmasıdır. Bu bağlamda, flora ve fauna önemli ölçüde tahrip olmakta; su rezervlerinin kirlenmesi ve yaşam alanlarının yok olması, insan ve hayvan yaşamı açısından ciddi riskler ortaya çıkarmaktadır. Bu çevresel kayıplar, insan sağlığı üzerinde de çok boyutlu sonuçları beraberinde getirmektedir. Bu sonuçlar ise akut solunum yolu hastalıkları gibi fiziksel sağlık sorunlarından psikolojik travmalara kadar uzanan geniş bir etki alanına yayılmaktadır (Ellos & Bacosa, 2025; Mamalova, 2023; Megremi vd., 2024; Mishra vd., 2020; Semenova, 2020; Sholihah vd., 2020).

Söz konusu çevresel ve sağlıkla ilişkili etkilerin bir araya gelmesi, bireylerin doğal çevreyle kurduğu ilişkiyi zayıflatmakta; fiziksel çevreyle kurulan duygusal, bilişsel, tinsel ve toplumsal bağları ifade eden yer duygusunun aşınmasına yol açmaktadır (Escolà-Gascón vd., 2023). Afetler nedeniyle ortaya çıkan tahribatın toplumsal sonuçları, ekonomik kayıplar ve mülkiyet sorunlarıyla birleştiğinde toplulukların iyilik hali üzerinde belirgin bir bozulmaya neden olmaktadır. Yaşam alanlarının kaybı, geçim kaynaklarının zarar görmesi ve çevresel güvenlik sorunları, bireyleri ve toplulukları sosyal izolasyona ve yer değiştirmeye yönltebilmektedir. Bu bağlamda göç, afetlerin yalnızca ikincil bir sonucu değil; çevresel, ekonomik ve psikososyal etkilerin bir araya gelmesiyle ortaya çıkan yapısal ve zorunlu bir süreç işaret eder (Pratiti, 2023; Giorgadze vd., 2011).

Afet nedeniyle ülke içinde yerinden edilme, biyopsikososyal ve ekonomik açıdan uzun vadeli zorluklara neden olmaktadır. Bu zorluklar afet yönetiminin zarar azaltma aşamasında ev sahibi toplulukların üzerindeki olumsuz etkileri de

derinleştirebilir. Nitekim ev sahibi topluluklar; farklı toplumsal cinsiyet rolleri, yaşa bağlı sorumluluk ve beklenti algısı, sosyal ağlar ve işlevler ile mücadele etmek durumunda kalabilirler. Buna ek olarak ev sahibi topluluğun farklı güç yapıları ve liderlik biçimleri ile sosyal güçlenme anlayışlarındaki farklılıklar da sosyal uyumu zorlaştırılabilir (Abdisa & Likal, 2022). Dolayısıyla ülke içinde yerinden edilen bireylerin yaşadıkları etkiler on yıllar sonra dahi devam ederek birlikte yaşadıkları toplulukların refah düzeyinin de düşmesine neden olabilir. Bu bağlamda kuşaklar arasında aktarılan bir soruna dönüşen ülke içinde yerinden edilme deneyimi (Tellez & Balcells, 2024), toplumsal açıdan işsizlik oranlarının artması, çevresel sorunların yaygınlaşması, gıda güvencesizliği, anne ve beş yaş altı çocuk ölümlerinin artması gibi daha büyük toplumsal zorluklarla ilişkilendirilebilir. Bu bağlamda ülke içinde yerinden edilmenin, Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinden ‘açlığa son’, ‘sağlık ve kaliteli yaşam’, ‘nitelikli eğitim’, ‘temiz su ve sanitasyon’ ve ‘insana yaraşır iş ve ekonomik büyüme’nin önünde önemli bir engel olduğu ifade edilebilir (Ghafoori vd., 2025).

Afet yönetiminin zarar azaltma aşamasında sosyal hizmet uzmanlarının, güvenlik risklerini tespit ederek bu açıdan yüksek risk altındaki gruplar arasında ülke içinde yerinden edilen bireylerin olabileceğini dikkate almaları önemlidir. Öte yandan bu grupların profilinin çıkarılmasında ve bu çalışmalardan elde edilen verilerin yerel planlara entegrasyonunda (Fahrudin vd., 2025; Hay & Pascoe, 2022; Sim & He, 2022) ülke içinde yerinden edilme bağlamı ele alınmamaktadır.

Bununla birlikte sosyal hizmet uzmanları her ne kadar farklı meslek grupları ile çalışarak afet direncinin artırılması için ağlar oluşturulmasına, sosyal sermayenin ve yerel liderliğin geliştirilmesine çalışsalar da (Bogdan vd., 2023; Boodram & Johnson, 2016; Sim & He, 2022), bu çalışmalarda deprem nedeniyle ülke içinde yerinden edilenlere yönelik sosyal hizmetler yeterince görünür değildir.

Diğer yandan afet yönetiminin ve müdahalelerin antroposentrik (insan merkezli) bir biçimde yapılandırılması da sosyal hizmet açısından gelişmeye açık bir yön olarak değerlendirilebilir. Nitekim afetler; can kayıpları, sağlık sorunları ve sosyo-ekonomik problemlerle birlikte çevresel bozulmaya da yol açmaktadır (Dinçer vd. 2024; T.C. İçişleri Bakanlığı, 2024). Dolayısıyla sosyal hizmet müdahalelerinde iklim değişikliği ve çevresel bozulmaya bağlı afet risklerinin azaltılmasına ve çevresel sürdürülebilirliğin desteklenmesine yönelik savunuculuk

faaliyetleri (Dominelli, 2015; Nagoshi vd., 2025; Sim & He, 2022; Tuncer vd., 2024; Wahlstrom, 2017) sosyal hizmet uzmanları tarafından gerçekleştirilebilir.

6. Sonuç ve Öneriler

Bu çalışma deprem nedeniyle ülke içinde yerinden edilmenin çok katmanlı sosyal adalet, ekolojik adalet ve refah sorunu olduğunu ortaya koyarken afet yönetiminin tüm aşamalarındaki sosyal hizmet müdahalelerinin merkezine yerleştirilmesi gerektiğini de göstermiştir. Bu bağlamda öncelikle afet yönetiminin hazırlık aşamasında afet ve göç kesişimselliği ile beraberindeki çoklu sorunların sosyal hizmet müdahalelerinde dikkate alınması gerekmektedir. Ancak, mevcut literatürde bu olgular birbirinden bağımsız olarak ele alınmaktadır. Dolayısıyla sahada bu sorunların deneyimlendiği yer, mekân, zaman ve insan odağındaki nitel ve karma yöntem araştırmaların yürütülmesi, deprem nedeniyle yerinden edilmeye yönelik sosyal hizmet müdahalelerine kanıt temeli oluşturabilir.

Öte yandan, afet yönetiminin hazırlık aşamasında, bu çalışmanın da ortaya çıkardığı gibi deprem açısından yüksek risk altında olan ve dolayısıyla yerinden edilme riski taşıyan bölge, il ve ilçelerin risk haritası çıkarılmalıdır. Bu bağlamda sadece sosyal hizmet uzmanlarına değil; göç ve afet konusunda sahada görev yapan profesyonellere yönelik bilinç yükseltmeye dayalı sosyal hizmet müdahaleleri gerçekleştirilmelidir. Zira bu çalışmaların gerçekleştirilmesi, afet yönetiminin hazırlık aşamasında ülke içinde yerinden edilenleri içeren politikaların geliştirilmesine de hizmet edebilir. Ayrıca hazırlık aşamasındaki bilinç yükseltme ve politika geliştirme çalışmalarına depremler nedeniyle ülke içinde yerinden edilme riski yüksek olanların da dahil edilmesi, bu süreçteki çalışmaların nereden ve nasıl başlaması gerektiğine rehberlik edebilir.

Bu çalışmanın da gösterdiği gibi afet yönetiminin müdahale aşamasındaki fiziksel ve ruhsal sağlık ile sosyal, ekonomik ve çevresel sorunlar deprem ve afetlerin kesişimselliğindeki çoklu dezavantajları öne çıkarabilir. Bu nedenle deprem nedeniyle ülke içinde yerinden edilenler başta olmak üzere yerinden edilme riski altındaki kişilerin de afet ve acil durum yönetimi planları kapsamındaki gereksinimleri belirlenerek takip edilmelidir. Çünkü bu bireylere özgü gereksinimlerin yeterince bilinmemesi, hangi hizmetlere erişemediklerinin belirlenmesini de zorlaştırmaktadır. Bu nedenle sosyal hizmet uzmanları, müdahale aşamasında farklı dezavantajlı gruplarla birlikte deprem nedeniyle ülke içinde yerinden edilenlerin de gereksinimlerini odağa alarak savunuculuk

yapmalıdır. Bu savunuculuk faaliyetleri ise deprem nedeniyle ülke içinde yerinden edilenlerin ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik politikalara da temel oluşturabilir.

Bu çalışmanın önemli sonuçlarından biri; afet yönetiminin iyileşme aşamasının, deprem nedeniyle ülke içinde yerinden edilenlerin ve göç edilen bölgelerdeki bireylerin kayıpları ile yüzleştikleri, değişen toplumsal doku nedeniyle aidiyet ve sosyal uyum sorunları yaşadıkları bir aşamaya işaret etmesidir. Dolayısıyla ülke içinde yerinden edilme sadece göç edeni ve ailesini değil; göç edilen yerdeki bireyleri ve toplumu da pek çok açıdan etkileyebilir. Bu nedenle sosyal hizmet müdahalelerinde göç edenin göç ettiği yerle ilişkisini uyumlu hale getirme hedefi de olmalıdır. Böyle bir hedefin gerçekleştirilebilmesi için ise deprem nedeniyle yerinden edilen bireylerin göç ettikleri bölge, il, ilçe ve mahalle kayıtlarının tutulması gerekmektedir. Bu doğrultuda göç ettikleri yerde aile ve mahalle ziyaretleri, sosyal hizmet uzmanlarının da aralarında bulunduğu profesyonel ekip tarafından gerçekleştirilmelidir. Bu aşamada sosyal hizmet uzmanları uyum zorluklarının azaltılması için yerel liderleri belirleyerek aracılık ve arabuluculuk rolleri kapsamında kaynaştırma faaliyetleri yürütebilirler. Bu faaliyetlerden elde ettikleri sonuçları, yerel yönetimler başta olmak üzere politika yapıcılar ve STK'lar iş birliğinde değerlendirerek toplumsal uyumun ve aidiyetin desteklenmesine yönelik politika geliştirme süreçlerine katkıda bulunabilirler.

Afet yönetiminde zarar azaltma, bu çalışmanın da gösterdiği gibi, depremin ve beraberindeki göçün geri döndürülemez sonuçlarının görünür olduğu bir aşamaya karşılık gelmektedir. Bu aşamada hem deprem nedeniyle ülke içinde yerinden edilenler hem de göç edilen yerdeki topluluklar, tüm canlılara ve doğal çevreye zarar veren etkilerle yüzleşebilirler. Yaşam alanlarının ve geçim kaynaklarının kaybı finansal şoklara neden olurken; eko-anksiyete, eko-keder ve yer duygusunun aşınması gibi insanların fiziksel çevreleriyle olan bağlarının zedelenmesi de söz konusu olabilir. Bu nedenle afet yönetiminin tüm aşamalarındaki sosyal hizmet müdahalelerinin sadece insan odaklı değil, insan-doğal çevre etkileşimini de odağa alması önemlidir. Dolayısıyla doğal afetler nedeniyle ülke içinde yerinden edilenler ve göç edilen bölgelerde yaşayan toplulukların insan-doğal çevre etkileşimini nasıl değerlendirdikleri de araştırılabilir. Bu araştırmalar doğal afetler ve göç nedeniyle ortaya çıkan kayıplara bağlı gereksinimlerin bütüncül olarak belirlenmesine katkıda bulunabilir.

Son olarak afet yönetiminin zarar azaltma aşamasında hem insanın hem de doğanın haklarını gözeterek zarar azaltma faaliyetleri gerçekleştirilmelidir. Bu faaliyetler, deprem nedeniyle yerinden edilme bağlamındaki ekosentrik bakış açısına ve bu bakış açısının politika geliştirme süreçlerine de taşınmasına yardımcı olabilir.

KAYNAKÇA

Abdisa, L., & Likal, T. (2022). Social Consequences of Conflict-Induced internal displacement in Adama city and Sabata town of Oromia region, Ethiopia. *Global Social Welfare*, 11(2), 175–187. <https://doi.org/10.1007/s40609-022-00257-4>

Albrecht, F. (2017). Natural hazard events and social capital: the social impact of natural disasters. *Disasters*, 42(2), 336–360. <https://doi.org/10.1111/disa.12246>

Anadolu Ajansı. (2023, 24 Şubat). *Depremzedeler yurdun dört bir yanında misafir ediyor* [İnfografik]. tarihinde <https://www.aa.com.tr/tr/info/infografik/32548> (Erişim Tarihi: 30.12.2025)

Aslan, Ş., & Kara, Y. (2023). Sosyal Hizmette Yas Çalışmaları Bağlamında Ekolojik Keder. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(3), 1008–1025. <https://doi.org/10.16953/deusosbil.1181405>

Barton, C. C. (2009). Disaster preparedness and management. İçinde P. Wexler, S. G. Gilbert, P. J. Hakkinen & A. Mohapatra (Ed.), *Information resources in toxicology* (4. bs., ss. 195–201). Academic Press. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-373593-5.00022-7>

Boetto, H. & Harms, L. (2025). Introduction to section two: Defining social work roles in preparedness, response, and recovery. İçinde C. Adamson, M. Alston, B. Bennett, J. Boddy, H. Boetto, L. Harms & R. Tudor (Ed.), *The Routledge international handbook of social work and disaster practice* (s. 151–155). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003309208-14>

Bogdan, E. A., McDonald-Harker, C., Bassi, E. M., and Haney, T. J. (2023). Holding together after disaster: The role of social skills in strengthening family cohesion and resilience. *Family Relations*, 72(4), 2194–2214. <https://doi.org/10.1111/fare.12791>

Boodram, C. S., & Johnson, E. J. (2016). Environmental health hazards on industrial disasters: a study on how to achieve community-level social support. *Natural Hazards*, 84(1), 109–120. <https://doi.org/10.1007/s11069-016-2410-1>

Botzen, W. J. W., Deschenes, O., & Sanders, M. (2019). The Economic Impacts of Natural Disasters: A review of Models and Empirical studies. *Review of Environmental Economics and Policy*, 13(2), 167–188. <https://doi.org/10.1093/reep/rez004>

Cavlak, S., & Özmete, E. (2025). Migration and Social Work: Understanding the quality of life of immigrant families. *Journal of Social Service Research*, 1–16. <https://doi.org/10.1080/01488376.2025.2604044>

Cazabat, C., & Yasukawa, L. (2021). *Unveiling the cost of internal displacement*. Internal Displacement Monitoring Centre. <https://doi.org/10.55363/idmc.cipy2359>

Centre for Research on the Epidemiology of Disasters. (2024). *2023: Disasters in numbers*. CRED. https://files.emdat.be/reports/2023_EMDAT_report.pdf (Erişim Tarihi: 01. 12. 2025)

Chumky, T., Basu, M., Onitsuka, K., Parvin, G. A., & Hoshino, S. (2022). Disaster-induced migration types and patterns, drivers, and impact: A union-level study in Bangladesh. *World Development Sustainability*, 1, 100013. <https://doi.org/10.1016/j.wds.2022.100013>

Con Wright, G., & Özdemir Ocaklı, B. (2024). The impact of age-based COVID-19 pandemic regulations on older people in Turkey: A capability approach. *Journal of Aging & Social Policy*, 36(6), 1375–1395. <https://doi.org/10.1080/08959420.2024.2403827>

Cvetković, V. M., Renner, R., Aleksova, B., & Lukić, T. (2024). Geospatial and Temporal Patterns of Natural and Man-Made (Technological) Disasters (1900–2024): Insights from Different Socio-Economic and Demographic Perspectives. *Applied Sciences*, 14(18), 8129. <https://doi.org/10.3390/app14188129>

Çavuş, K., & Kaya, A. A. (2024). Afetler, Depremler ve Kitlesele Zorunlu Göç Akınları: Kahramanmaraş Merkezli Depremler Üzerinden Bir Değerlendirme. *Afet Ve Risk Dergisi*, 7(1), 195–209. <https://doi.org/10.35341/afet.1378410>

Çınaroğlu, M., Yılmaz, E., Ahlatcıoğlu, E. N., Ülker, S. V., & Sayar, G. H. (2025). Psychological impact of the 2023 Kahramanmaraş earthquakes: a systematic review and meta-analysis of PTSD, depression, and anxiety among Turkish adults. *Frontiers in Public Health*, 13, 1664212. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2025.1664212>

Demirbilek, M., & Polat, G. (2023). Konteyner kentte bir grup çalışması: Üretim atölyesi örneği. E. Özmete (Ed.), *Afet sonrası birey, grup ve toplum temelli psikososyal destek* (ss. 251–265). Akademisyen Yayınevi.

Dinçer, A. E., Dincer, N. N., Tekin-Koru, A., Yaşar, B., & Yılmaz, Z. (2024). The impact of Kahramanmaraş (2023) earthquakes: A comparative case study for Adıyaman and Malatya. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 110, 104647. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2024.104647>

Dominelli, L. (2015). The opportunities and challenges of social work interventions in disaster situations. *International Social Work*, 58(5), 659–672. <https://doi.org/10.1177/0020872815598353>

Ellos, D. M., & Bacosa, H. P. (2025). A review of the multifaceted impact and implications of oil spills and marine disasters in Asia. *Discover Oceans*, 2(1). <https://doi.org/10.1007/s44289-025-00082-5>

Ergünay, O. (2007). *Türkiye'nin afet profili*. TMMOB Afet Sempozyumu Bildiriler Kitabı içinde. Mattek Matbaacılık.

Eryalçın, M. (2025). Düzensiz Göç ve Sosyal Hizmet: Görünmeyen Toplulukları Anlamak ve Desteklemek. *Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi*, 10(2), 173–191. <https://doi.org/10.47115/js.1674141>

Escolà-Gascón, Á., Dagnall, N., Denovan, A., Diez-Bosch, M., & Micó-Sanz, J. L. (2023). Social impact of environmental disasters: Evidence from Canary Islands volcanic eruption. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 88, 103613. <https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2023.103613>

European Commission. (2025). *Country risk profile – INFORM Risk (2025, 2nd ed.)*. Disaster Risk Management Knowledge Centre (DRMKC). tarihinde <https://drmkc.jrc.ec.europa.eu/inform-index/INFORM-Risk/Country-Risk-Profile> (Erişim Tarihi: 19.12.2025)

Fahrudin, A., Pramono, B., Rasalwati, U. H., Ardiyantika, S., Nurushobah, S. F., Yusuf, H., & Suradi, S. (2025). Current status and prospects of social work in disaster management systems in Indonesia. *Environment and Social Psychology*, 10(2). <https://doi.org/10.59429/esp.v10i2.3421>

Getanda, E. M., Papadopoulos, C., & Evans, H. (2015). The mental health, quality of life and life satisfaction of internally displaced persons living in Nakuru County, Kenya. *BMC Public Health*, 15(1), 755. <https://doi.org/10.1186/s12889-015-2085-7>

Ghafoori, N., Meng, C., & Yolchi, J. (2025). Internal displacement and sustainable development goals. *Sustainable Development*, 33(5), 7876–7894. <https://doi.org/10.1002/sd.3557>

Giorgadze, T., Maisuradze, I., Japaridze, A., Utiashvili, Z., & Abesadze, G. (2011). Disasters and their consequences for public health. *Georgian medical news*, (194), 59–63.

Hay, K., & Pascoe, K. M. (2022). Engaging social workers in disaster management: Case studies from New Zealand. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 74, 102941. <https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2022.102941>

Hart, C. (1998) *Doing a Literature Review*. London: Sage.

Internal Displacement Monitoring Centre. (2025). *Global report on internal displacement* 2025. <https://www.internal-displacement.org/global-report/grid2025/>

International Organization for Migration (IOM). (2017). *IOM framework for addressing internal displacement* (S/20/4). https://www.iom.int/sites/g/files/tmzbd1486/files/2019-01/S-20-4%20-%20IOM%20Framework%20for%20Adressing%20Internal%20Displacement_0.pdf

Kaniasty, K. (2019). Social support, interpersonal, and community dynamics following disasters caused by natural hazards. *Current Opinion in Psychology*, 32, 105–109. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2019.07.026>

Kim, D. H., Kim, D., & Kang, H. (2025). *A scoping review of health risks and outcomes from disasters in the Republic of Korea*. BMC Public Health, 25, Article 1369. <https://doi.org/10.1186/s12889-025-22362-7>

Kovess-Masfety, V., & Makhashvili, N. (2025). Traumatic events consequences on the Georgian internally displaced person's mental health: an epidemiological national survey. *BMC Psychiatry*, 25(1), 718. <https://doi.org/10.1186/s12888-025-07137-z>

Mamalova, K. E. (2023). The impact of natural disasters on the world's ecological system. *BIO Web of Conferences*, 63, 05014. <https://doi.org/10.1051/bioconf/20236305014>

Mavrouli, M., Mavroulis, S., Lekkas, E., & Tsakris, A. (2023). The Impact of Earthquakes on Public Health: A Narrative review of infectious diseases in the Post-Disaster Period Aiming to Disaster Risk Reduction. *Microorganisms*, 11(2), 419. <https://doi.org/10.3390/microorganisms11020419>

Megremi, I., Stathopoulou, E., Vorris, E., Kostakis, M., Karavoltsos, S., Thomaidis, N., & Vasilatos, C. (2024). Mediterranean Wildfires' Effect on Soil

Quality and Properties: A Case from Northern Euboea, Greece. *Land*, 13(3), 325. <https://doi.org/10.3390/land13030325>

Mishra, A., Alnahit, A., & Campbell, B. (2020). Impact of land uses, drought, flood, wildfire, and cascading events on water quality and microbial communities: A review and analysis. *Journal of Hydrology*, 596, 125707. <https://doi.org/10.1016/j.jhydrol.2020.125707>

Myers, E., Sacks, A., Tellez, J. F., & Wibbels, E. (2023). Forced displacement, social cohesion, and the state: Evidence from eight new studies. *World Development*, 173, 106416. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2023.106416>

Nagoshi, J. L., Pillai, V. K., & Salehin, M. A. (2025). Evolving roles for international social work in addressing climate change. *Social Sciences*, 14(1), 35. <https://doi.org/10.3390/socsci14010035>

Owoaje, E., Uchendu, O., Ajayi, T., & Cadmus, E. (2016). A review of the health problems of the internally displaced persons in Africa. *Nigerian Postgraduate Medical Journal*, 23(4), 161. <https://doi.org/10.4103/1117-1936.196242>

Özmete, E., Serpen, A. S., Gök, F. A., Özdemir, E. A., Kalayci, E., & Duru, S. (2025). Group Work for Earthquake Survivors: A Randomized Controlled Trial Transforming Crisis into Hope. *Research on Social Work Practice*, 35(4), 432–442. <https://doi.org/10.1177/10497315251325253>

Pak, M., & Özmete, E. (2025). Afetlerde Sosyal Hizmet Ve Psikososyal Destek: Ekolojik Yaklaşım Çerçevesinde Bir Değerlendirme. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 25(68), 803-840. <https://doi.org/10.21560/spcd.vi.1537166>

Peduzzi, P. (2019). The Disaster Risk, Global Change, and Sustainability Nexus. *Sustainability*, 11(4), 957. <https://doi.org/10.3390/su11040957>

Pratiti, R. (2023). An Ecological Approach to Disaster Mitigation: A Literature review. *Cureus*, 15(9), e45500. <https://doi.org/10.7759/cureus.45500>

Ranjan, R. (2024). Ecology of grief: Climatic events and disasters in the Himalaya. *Environment and Planning E: Nature and Space*, 7(5), 2058-2077.

Sawada, Y., Bhattacharyay, R., & Kotera, T. (2011). Aggregate impacts of natural and man-made disasters: A quantitative comparison (RIETI Discussion Paper Series No. 11-E-023). Research Institute of Economy, Trade and Industry. <http://www.rieti.go.jp/en/publications/dp/11e023.pdf>

Semenova, G. (2020). Environmental disasters as a factor of environmental pollution. *E3S Web of Conferences*, 217, 04007. <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202021704007>

Shaluf, I. M. (2007). Disaster types. *Disaster Prevention and Management an International Journal*, 16(5), 704-717. <https://doi.org/10.1108/09653560710837019>

Sheafor, B., & Horejsi, C. (2016). Sosyal Hizmet Uygulaması: Temel İlkeler ve Teknikler. Ankara: Nika Yayınevi.

Shen, G., Zhou, L., Xue, X., & Zhou, Y. (2023). The risk impacts of global natural and technological disasters. *Socio-Economic Planning Sciences*. <https://doi.org/10.1016/j.seps.2023.101653>.

Sholihah, Q., Kuncoro, W., Wahyuni, S., Suwandi, S. P., & Feditasari, E. D. (2020). The analysis of the causes of flood disasters and their impacts in the perspective of environmental law. *IOP Conference Series Earth and Environmental Science*, 437(1), 012056. <https://doi.org/10.1088/1755-1315/437/1/012056>

Sim, T., & He, M. (2022). Social work competence in disaster management: an integrative review. *European Journal of Social Work*, 27(1), 83-95. <https://doi.org/10.1080/13691457.2022.2092455>

Soğancı, E., & Duyan, V. (2025). A Qualitative Research on the Evaluation of Psychosocial Support Services by Those Affected by the Flood Disaster: “Okay,

but This is My Hometown.” *Social Work in Public Health*, 40(7), 427–441. <https://doi.org/10.1080/19371918.2025.2515052>

Srisantyorini, N. T. (2025). Analyzing public health vulnerability to environmental disasters induced by global climate change. *International Journal for Science Review*, 2(5). <https://doi.org/10.71364/ijfsr.v2i5.47>

Templier, M., & Paré, G. (2015). A framework for guiding and evaluating literature reviews. *Communications of the Association for Information Systems*, 37. <https://doi.org/10.17705/1cais.03706>

T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. (2023, 13 Şubat). *13 ilde 153 bin 506 bağımsız birimin acil yıkılması gereken, ağır hasarlı ve yıkık olduğu tespit edildi* [Basın bildirisi]. <https://csb.gov.tr/13-ilde-153-bin-506-bagimsiz-birimin-acil-yikilmasi-gereken-agir-hasarli-ve-yikik-oldugu-tespit-edildi-bakanlik-faaliyetleri-38425> (Erişim Tarihi: 22.12.2025)

T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (2018). *Türkiye’de afet yönetimi ve doğa kaynaklı afet istatistikleri*. Ankara: AFAD.

T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (2023, 3 Temmuz). *2022 yılı doğa kaynaklı olay istatistikleri*. AFAD.

T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (2024, 1 Temmuz). *2023 yılı doğa kaynaklı olay istatistikleri*. AFAD.

T.C. İçişleri Bakanlığı. (2024, 8 Şubat). *Türkiye’nin birlik ve dayanışma gücü depremle sınıandı, asrın felaketi asrın dayanışmasına dönüştü!* <https://www.icisleri.gov.tr/turkiyenin-birlik-ve-dayanisma-gucu-depremle-sinandi-asrin-felaketi-asrin-dayanismasina-donustu8> (Erişim Tarihi: 22.12.2025)

Tellez, J. F., & Balcells, L. (2024). Social Cohesion, Economic Security, and Forced displacement in the Long-run: Evidence From Rural Colombia. *Journal of Conflict Resolution*, 69(1), 46–73. <https://doi.org/10.1177/00220027241253532>

- Teves, M. M. G. (2024). Conflict and Displacement: The Life Stories of Internally Displaced Families (IDFs). *Jurnal Ilmiah Peuradeun*, 12(2), 855–876. <https://doi.org/10.26811/peuradeun.v12i2.1102>
- Tuncay, T., & Tekin, H. H. (2022). *Sosyal hizmet mesleğinin ABC'si: Temel kavramlar, sosyal sorunlar, çalışma alanları, müdahale ölçekleri*. Nika Yayınevi.
- Tuncer, E., Kavgaoglu, D., Anılğan, O. Z., & Akinlar, A. (2024). Disaster Capitalism and Social Policy: Social work in the Aftermath of Natural Disasters. *Capitalism Nature Socialism*, 36(2), 131–150. <https://doi.org/10.1080/10455752.2024.2377350>
- United Nations Office for Disaster Risk Reduction (UNDRR). 2017. The Sendai Framework Terminology on Disaster Risk Reduction. "Disaster". <https://www.undrr.org/terminology/disaster> (Erişim Tarihi: 01.12.2025)
- United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA). (1998). *Guiding principles on internal displacement*. United Nations. (United Nations Publication No. E/CN.4/1998/53/Add.2)
- Wahlstrom, M. (2017). Social work and the Sendai Framework for Disaster Risk Reduction. *European Journal of Social Work*, 20(3), 333–336. <https://doi.org/10.1080/13691457.2017.1314936>
- Yanardağ, R., Toper, F., & Yağar, F. (2025). 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Merkezli Depremlerin Psiko-Sosyal ve Ekonomik Etkilerinin Keşfedilmesine İlişkin Nitel Bir Çalışma. *Sosyoekonomi*, 33(63), 551-573. <https://doi.org/10.17233/sosyoekonomi.2025.01.25>
- Yücel, G. (2020). İklim Mültecilerinin Türkiye'deki Hukuki Statüsü. *Middle East Journal of Refugee Studies*, 5(2), 43-62.